احقاق الحق

علامه حلی

بسم الله الرحمن الرحیم

احقاق الحق

نویسنده:

حسن بن یوسف بن مطهر علامه حلی

ناشر چاپی:

نسخه خطی

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

احقاق الحق

مشخصات کتاب

شماره بازیابی : ۵-۸۷۰۰

امانت : امانت داده می شود

شماره های شناسایی دیگر : ۳۴۸

۸۷۰۰/۱

سرشناسه : علامه حلی، حسن بن یوسف، ۶۴۸ - ۷۲۶ق.

عنوان و نام پدیدآور : احقاق الحق[نسخه خطی]/علامه حلی

وضعیت استنساخ : : کاتب: محمد بن ربیع شوشتری،بیست و سوم رجب ۱۲۳۹ق.

آغاز ، انجام ، انجامه : آغاز:افتاده... و یقضی الی القول بخرق الاجماع الامه لانه لا یمکن اثبات الصانع الا بان یقال العالم حادث فیکون محتاجا الی المحدث قیاسا الی افعالها...

انجام:... یقر رسول الله ص فی الاضحی و الفطر و هذا من قله باظهر الاشیاء التی من الصلوه الجهریه.

انجامه:... تمام شد کتاب احقاق الحق مالک سید محمد بن سید ربیع شوشتری بیست و سیوم رجب المرجب سنه ۱۳۳۹.

مشخصات ظاهری : ص۱-۱۲۶(۲۳۲ صفحه)، ۱۶ سطر اندازه سطرها:۱۰۷×۱۷۰.:راده گذاری.؛قطع:۱۵۵×۲۱۰.

یادداشت مشخصات ظاهری : نوع و درجه خط:نسخ تحریری.

نوع کاغذ:فرنگی شکری.

تزئینات متن:علایم با مرکب مشکی.

نوع و تز ئینات جلد:فاقد جلد.

معرفی نسخه : این اثر متضمن مسائل توحید، عدل، نبوت، امامت و مطالب فرعی آنها که در بین شیعه و اهل سنت مورد اختلاف است می باشد.اثر مذکور به سال ۱۳۴۴ در دو جلد به چاپ رسیده است. بر حسب گفته ذریعه فضل بن روزبهان در سال ۹۰۹ه.ق. ردیه ای بر این اثر تحت عنوان "ابطال الباطل و اهمال کشف العاطل" نگاشته و در آن عین الفاظ نهج الحق را آورده است. قاضی نورالله شوشتری نیز بر کتاب روزبهان ردیه ای نگاشت و آن را "احقاق الحق و ازهاق الباطل" نام نهاد و

همین امر موجب به شهادت رسیدن وی گردید.

یاداشت تملک و سجع مهر : شکل و سجع مهر:مهر بیضوی اهدایی خاندان حاج شیخ جعفر شوشتری در صفحه۱.

توضیحات نسخه :

نسخه بررسی شده .

کتاب فاقد جلد است و در اوراق آن آثار لکه و رطوبت مشاهده می شود.

یادداشت کلی : زبان:عربی.

صحافی شده در این مجلد: : کلمات فی اصول الدینیه و تهذیب الاخلاق و الفروع/موسوی.قرن۱۳؟ق.۱۹۹۸۶۴۱

مختصری در اصول دین و علم اخلاق و فروع دین/موسوی.قرن۱۳؟ق.۱۹۹۹۲۱۳

عنوانهای دیگر : کشف الحق و نهج الصدق.

نهج الحق و کشف الصدق.

موضوع : کلام شیعه امامیه -- قرن ۸ق.

کلام شیعه امامیه -- دفاعیه ها و ردیه ها

کلام اهل سنت -- دفاعیه ها و ردیه ها.

شناسه افزوده : شوشتری محمد بن ربیع قرن۱۳ق. کاتب .

شناسه افزوده : شوشتری جعفر(خاندان) اهدا کننده.

فهرست

مقدمه

پس از رسول خدا (ص) ، امام علی (ع) پیش از همه به اصول دین و عقاید اسلامی پرداخته است. در حالی که مخالفان او، به ویژه بنی امیه، بیش تر با منطق زور و زر و تزویر سخن می گفتند، آن حضرت همواره با زبان دلیل و برهان تکلم می کرد. امام افزون بر تمسک به آیات قرآن و احادیث نبوی، مخالفانش را به مبانی و اصول مقبول خودشان فرامی خواند تا آنان را به تفاهم و توافق وادارد. این معنا در خطبه ها، احتجاجات و مناظره های امام در این باره ثبت و ضبط شده است و به روشنی دیده می شود.

دانشوران و متکلمان شیعه نیز به پیروی از مقتدای خود، همین راه را در علم کلام و مناظره پیش گرفته اند و اصول و عقاید مذهبی خود را نخست از قرآن، سیرت و سنت معصومان استخراج و استنباط کرده اند، آن گاه برای توضیح و تبیین بیش تر، از عقل سود جسته اند، سپس در مقام محاجه و مناظره، طرف مقابل را به مبادی و مبانی مقبولِ خودش فراخوانده اند، و با این همزبانی و «جدال احسن»، بابِ گفت و گو را به روی دگراندیشان گشوده اند و آنان را از موضع مخاصمه و مجادله به مقام تفاهم و تعامل کشانده اند. این اقدام سنجیده و کارآمد، به علم کلام غنا بخشیده و راه تداوم و تکامل آن را هموار ساخته است.

متکلمان شیعی به پیروی از آل رسول (ص) و با التزام به اعتدال و خردورزی، پیش تر زمینه را برای ظهور معتزله و دیگر مکاتب کلامی فراهم ساخته بودند. پس از آن نیز در

نقد و بررسی عقاید اشاعره و معتزله کوشا بوده اند، و اینک که آثار بسیاری در علم کلام از شیخ مفید، شریف مرتضی علم الهدی و علامه حلی انتشار یافته، همگی حاصل همان کوشش ها است. از آن میان، کتاب هایی که علامه حلی در علم کلام تدوین کرده، بیش از همه توجه مخالفان و موافقان را به خود معطوف داشته است.

احقاق الحق کتابی است که در تثبیت و تبیین اندیشه های کلامی علامه حلی و در دفاع از کتاب نهج الحق – از آثار کلامی وی – نوشته شده است؛ به این ترتیب که یکی از علمای عامه پیش تر در رد نهج الحق، کتابی نوشته بود، و قاضی نوراللّه شوشتری احقاق الحق را در پاسخ وی و در دفاع از نهج الحق نگاشت و آیت اللّه مرعشی نجفی نیز با نوشتن ملحقات، به تحقیقات علامه و قاضی توسعه داد، و با این کار، نهج الحق را با احقاق الحق و در کنار هم احیا کرد. در واقع، اینک احقاق الحق چهار کتاب است که با بسط بیش تر در یک کتاب انتشار یافته است: ۱. نهج الحق و کشف الصدق؛ ۲. ابطال نهج الباطل؛ ۳. احقاق الحق؛ ۴. ملحقات الاحقاق. در این جا برای شناخت صحیح احقاق الحق، می سزد که درباره هر چهار کتاب سخن گفته شود: صفحه :

نهج الحق و کشف الصدق

این کتاب که گاه به اشتباه کشف الحق و نهج الصدق نیز نامیده شده، (۱) از آثار کلامی آیت اللّه، علامه حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸ – ۷۲۶ ق) به شمار می رود. علامه در این کتاب یک دوره اصول عقاید اسلامی را تدوین کرده و از مسائلی سخن گفته است که اهل سنت بر خلاف قرآن و سنت نبوی به آن ها اعتقاد و التزام پیدا کرده اند.

.(۲)

کتاب نهج الحق در هشت بخش تألیف و تنظیم یافته است. مؤلف، هر بخش را مسئله نامیده و کتاب را چنین ترتیب داده است: مسئله اول و دوم در ادراک و شناخت؛ مسئله سوم در صفات باری تعالی؛ مسئله چهارم در نبوت؛ مسئله پنجم در امامت، که نیمی از کتاب را در برمی گیرد؛ مسئله ششم در معاد؛ مسئله هفتم و هشتم نیز در اصول و فقه است که بیش تر در نقد و رد آرای فقهی و اصولیِ علمای عامه نوشته شده است.

نهج الحق نیز مانند بسیاری دیگر از آثار علامه، همواره مطمح نظر متکلمان و متفکران مسلمان بوده است. افزون بر شهید نوراللّٰه شوشتری، برخی دیگر از دانشوران دینی به شرح و ترجمه آن پرداخته اند؛ از جمله:

۱. رضی الدین محمد خوانساری، که به دستور شاه سلیمان صفوی آن را به فارسی ترجمه کرد.

۲. سید جلیل، فرزند عبدالحی یزدی، که بخش پنجم آن (قسمت امامت) را به فارسی برگردانید و در سال ۱۳۷۳ق با عنوان فضائل امیرالمؤمنین منتشر ساخت.

۳. ملا محمدتقی، فرزند محمد قاری شوشتری، مشهور به ملاعیدی (متوفای ۱۱۵۷ ق) نیز پیش تر آن را به فارسی ترجمه کرده بود.

۴. سید نصیرالدین مرعشی، نیای بزرگ آیت اللّٰه مرعشی نجفی نیز به شرح کتاب نهج الحق پرداخته بود.

۵. یکی از علمای عهدِ شاه تهماسب صفوی نیز مسائل فقهی نهج الحق را تلخیص کرده و آن را خلاصه النهج نامیده است.

با این همه، ابن روزبهان با نوشتن ردیه ای تند، بیش از همه زمینه رواج روزافزون نهج الحق را فراهم ساخت. وی به همان راهی رفت که پیش تر ابن تیمیه (متوفای ۷۲۸ ق) رفته بود، و همان گونه که ابن تیمیه با رد منهاج الکرامه - یکی دیگر از

آثار علامه در علم کلام و امامت - ناخواسته مروج اندیشه های کلامی او شده بود، ابن روزبهان نیز با ردِ نهج الحق آن را زبانزد خاص و عام کرد.

(۱). تبریزی، ثقه الاسلام، مرآه الکتب، ج ۴، ص ۱۵۸؛ تهرانی، آقابزرگ، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۲۴، ص ۴۱۶. ناگفته نماند که شهید قاضی نوراللّه شوشتری در مقدمه احقاق الحق (ج ۱، ص ۱۴) اسم کتاب را نخست کشف الحق و نهج الصدق و الصواب می نامد، سپس در جلد اول (ص ۲۶ و ۳۰) به نقل از ابن روزبهان، از آن با نام نهج الحق و کشف الصدق یاد می کند؛ اما از خطبه کتاب نهج الحق که در جلد اول (ص ۷۶) آورده شده است، اسم صحیح (نهج الحق و کشف الصدق) دانسته می شود.

(۲). تبریزی، ثقه الاسلام، مرآه الکتب، ج ۴، ص ۱۵۸. صفحه :

ابطال نهج الباطل و اهمال کشف العاطل

این کتاب که به اختصار ابطال الباطل نامیده می شود، به خامه فضل اللّه امین، فرزند روزبهان (۸۶۰ - ۹۲۷ ق / ۱۴۵۶ - ۱۵۲۱ م) نوشته شد. او گاه به نام محل تولدش (خونجی شیرازی) و زمانی با نام محل زندگانی اش (اصفهانی) خوانده شده، و در ایران نیز بیش تر با نامِ «فضل بن روزبهان» و در هند به اسم «خواجه ملا» یا «خواجه مولانای اصفهانی» شناخته شده است.

فضل بن روزبهان که در فقه، شافعی، و در اصول عقاید، اشعری مذهب و صوفی مسلک بود، ابطال نهج الباطل را در رد کتاب نهج الحق نوشت. او نگارش این کتاب را در جمادی الثانی ۹۰۹ / دسامبر ۱۵۰۳ در شهر کاشان، به انجام رساند. ابن روزبهان این کتاب را از سَرِ تعصب مذهبی و برای اقناع عوام الناس نگاشت که سهم فهم و اندیشه

در آن بسیار ناچیز است. این همه، افزون بر متن توهین آمیز کتاب، از عنوانِ درازدامن آن نیز نمایان است. ابن روزبهان با انتخاب عنوانِ ابطال نهج الباطل و اهمال کشف العاطل برای کتابش، از همان ابتدای سخن، حکم به بطلان مذهب شیعه داده و پیروان اهل بیت (ع) را اهل باطل و عاطل خوانده است! صفحه :

احقاق الحق و ازهاق الباطل

قاضی نوراللّٰه شوشتری نیز با اقتباس از قرآن مجید، آن جا که خداوند سبحان می فرماید: وَقُلْ جاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْباطِلُ إِنَّ الباطِلَ کانَ زَهُوقاً، (۱) اثر خویش را احقاق الحق و ازهاق الباطل نامیده است، تا خواننده را به کتاب خدا و احقاق حق فراخوانَد.

احقاق الحق از آثار پربار سید نوراللّٰه بن سید شریف الدین حسینی مرعشی (۹۵۶ – ۱۰۱۹ ق/ ۱۵۴۹ – ۱۶۱۰ م) است. سید در هند بیش تر به «شهید ثالث» و در ایران به «قاضی نوراللّٰه شوشتری» شهره است. همان گونه که پیش تر اشارت رفت، قاضی احقاق الحق را در ردِ ابطال نهج الباطل و در دفاع از نهج الحق و کشف الصدق نوشته است. وی نخست از این کار اجتناب می کرد؛ اما وضعیتی پیش آمد که او را به این اقدام واداشت. یکی از پژوهش گران هندی در این باره سخنی دارد که تا حدودی مراد قاضی نوراللّٰه از تدوین احقاق الحق را بیان می کند. پژوهش گر هندی، به تفصیل، از آثار و اندیشه های قاضی و تأثیر گسترده آن ها در کشور پهناور هند بحث می کند، و ضمن این که احقاق الحق را شاهکار بزرگ قاضی می خواند، می نویسد:

زمانی که قاضی نوراللّٰه شوشتری وارد هند شد، کتاب ابطال نهج الباطل توسط مسافرینی که از ماوراءالنهر آمده بودند، در هندوستان منتشر شده بود؛ اما قاضی برای رد آن علاقه ای

نشان نـداد. او معتقد بود که فضل بن روزبهان، از نظر مرتبه علمی، هرگز همطراز]علامه[حلی نیست؛ ولی تردیدها و اشتباهاتی که کتاب ابطال در افکار مردم عادی و جاهل ایجاد کرد، قاضی نوراللّٰه را وادار به تغییر عقیده نمود. هدف جوابیه قاضی به کتاب ابطال، هم کمک به شیعیان ایران و هم به شیعیان هند بود.... احقاق الحق، خلاصه ای از مجادلات شیعه و سنی پیرامون عقاید اشعریه درباره خدا، نبوت، امامت، تفسیر قرآن، احادیث و فقه است. هم فضل اللّٰه و هم قاضی نوراللّٰه شوشتری، خودشان بسیاری از کتاب های مجادله ای را خوانده بودند؛ اما قاضی نه تنها بر بعضی از کتاب های مهم شیعه و سنی تفاسیری نوشته بود، بلکه بر مکتب های معتزله و فلاسفه هم تسلط کامل داشت. احتمالاً فضل اللّٰه، که پیرو سرسخت غزالی بود، کاملاً بر این آداب تسلط نداشت. قاضی نوراللّٰه همچنین در استدلال های خود، نظر مستدل خود را در تجزیه و تحلیل حقایق، از لحاظ تاریخی و منطقی، ارائه می کند تا به رد مسائل فضل اللّٰه کمک کند، و از این رو، به عنوان مناظره کننده ای موفق جلوه می کند. قاضی، قبل از این که احقاق الحق را بنویسد، حدود یکصد کتاب نوشته بود، اما هیچ جا، حتی به منظور مجادله نیز تناقض گویی نکرده است. (۲).

یکی دیگر از نویسندگان معاصر هندی، که کتابش در پاکستان منتشر شده است، درباره قاضی و کتاب احقاق الحق می نویسد:

قاضی نوراللّٰه در سال ۱۰۱۴ ق در آگره به سر می برد و شیعیان به خاطر کتاب ابطال نهج الباطل تحت فشار شدید بودند. در این شرایط، علامه شهید تصمیم گرفت که پاسخ آن را تحت عنوان احقاق الحق بنویسد. (۳).

قاضی نوراللّٰه، نویسنده ای نستوه و دانشوری کوشا بود.

ایشان حدود ۱۵۰ کتاب و رساله در احیای تشیع نوشته است که از آن میان تنها کتاب های مجالس المؤمنین، الصوارم المهرقه فی نقد الصواعق المحرقه، السحاب المطیر فی تفسیر آیه التطهیر، شرح دعای صباح و احقاق الحق مجال انتشار یافته اند. (۴) قاضی در میان مردم با کتاب مجالس المؤمنین، و در بین اهل اندیشه با احقاق الحق شناخته شده است.

قاضی در احقاق الحق، نخست متن نهج الحق را باعنوانِ «قال المصنف رفع اللّٰه درجته»، و سپس متن ابطال نهج الباطل را با عنوانِ «قال الناصب خفضه اللّٰه»، و در نهایت نیز رأی خود را با عنوانِ «اقول» می آورد. آیت اللّٰه مرعشی هم در جای جای کتاب، در پاورقی، ضمن شرح و توضیح و نقد و بررسیِ آرای مطرح شده، دیدگاه خود را بیان می کند. به این ترتیب، اینک می توان دیدگاه ها و اندیشه های کلامی چهار متکلم مسلمان را در احقاق الحق مطالعه کرد و ضمن آشنایی با آرا و عقاید علامه حلی، فضل بن روزبهان، قاضی نوراللّٰه و آیت اللّٰه مرعشی نجفی، تداوم و تطورِ بخشی از اندیشه های کلامیِ هفت قرن گذشته را به دست آورد.

احقاق الحق، از نظر تنظیم مسائل و فصل بندی، تابع دو کتاب پیشین، یعنی نهج الحق و ابطال نهج الباطل است. از آن جا که موضوع اصلی کتاب نهج الحق بحث امامت، به ویژه خلافت بلافصل امام علی (ع) ، بوده است، به تَبَع آن، در دو کتاب بعد نیز مباحث بر محور امامت امیرالمؤمنین (ع) می گردد؛ به گونه ای که در احقاق الحق و ملحقات مفصل آن، بحث امامت و نقل آیات و احادیث در مناقب و فضایل امام علی (ع) ، بر مباحث دیگر حاکم می شود و ملحقات الاحقاق و احقاق الحق را به موسوعه ای مفصل در مناقب و امامت

علوی مبدل می سازد.

قاضـی نوراللّٰه چکیـده ای از انـدیشه هـا و یـافته های فکری خویش را که حاصل بیش از نیم قرن تحصـیل و تحقیق و مناظره و مباحثه های جانفرسا است، در احقاق الحق آورده است. پیش از او، شـیعیان هنـد مجبور بودنـد تقیه کنند و عقاید خویش را از ترس پادشاهان متعصب و جائر پنهان نگه دارند؛ اما قاضـی با نگارش احقاق الحق و دیگر آثارش، باصـراحت از حقانیت تشیع علوی سـخن گفت و برتری کلام شـیعی را به روشـنی نشان داد و به شـیعیان هنـد، جانی دوباره بخشـید. اما سوگمندانه پس از انتشارِ بسیار محـدود احقاق الحق، مخالفان و مزوران متعصب دست به دست هم دادنـد و قاضـی نوراللّٰه را به دلیل تألیف این کتاب به شهادت رساندند. (۵).

(۱). اسراء، آیه ۸۱.

(۲). ر.ک: اطهر رضوی، سید عباس، شیعه در هند، ج ۱، ص ۵۷۳ – ۵۷۴.

(۳). صدرالافاضل، سید مرتضی حسین، مطلع انوار، ص ۶۹۶.

(۴). به تـازگی اثر دیگری از قاضـی نوراللّٰه شوشتری بـا نـام نهایه الاقـدام فی وجوب المسـح علی الاقـدام در مجله تراثنا، سال دوازدهم، شماره های ۳ و ۴ چاپ شده است.

(۵). حر عـاملی، محمـد بن حسن، امل الآمل، ج ۲، ص ۳۳۷؛ اطهر رضوی، سـید عباس، شـیعه در هند، ج ۱، ص ۵۸۳ – ۵۸۹.
صفحه :

نسخه های کتاب

دانشوران آزاد اندیش و علمای شـیعه، احقاق الحق را پر بار و با ارزش دیدند و در حفظ آن کوشـیدند. امروزه نیز نسـخه های متعـددی از این اثر در کتابخانه ها و گنجینه های نسـخ خطی نگهداری می شود که برخی از آن ها را آیت اللّٰه مرعشـی نجفی معرفی کرده است؛ از جمله:

۱. نسخه ای که در سال ۱۲۳۶ ق به خط شیخ عبدعلی، فرزند معصوم شیرازی نوشته شده و اینک در

کتابخانه آیت اللّه مرعشی نگهداری می شود.

۲. نسخه ای در اختیار شیخ عبدالرحیم ربانی شیرازی بود و آیت اللّه مرعشی آن را دیده و احتمال داده بود از گنجینه های کتابخانه علامه مجلسی (محمدتقی مجلسی) بوده باشد، که در این صورت، تاریخ کتابت آن باید به عصر مجلسی اول باز گردد.

۳. نسخه ای که تاریخ تحریر آن به سده یازدهم برمی گردد. این نسخه پیش تر در شهر کاشان، در تملک سید محمد سلیمی کاشانی بود. آیت اللّه مرعشی از وی با القاب و اوصافی چون رکن الاسلام و عالم جلیل یاد می کند. این نسخه نیز اینک در کتابخانه آیت اللّه مرعشی نگهداری می شود.

۴. نسخه دیگر که تاریخ استنساخ آن، زمان مصنف، یعنی قاضی نوراللّه شوشتری (۹۵۶ - ۱۰۱۹ ق) تخمین زده می شود. این نسخه نخست در کتابخانه محمدعلی مدرس خیابانی تبریزی بود که با اثر پربار ریحانه الادب شناخته شده است. این نسخه را اینک در کتابخانه آیت اللّه مرعشی نجفی می توان یافت.

۵. نسخه دیگر به خط محمد زکی بن محمد سلیم بازرجانی تفرشی است که در سال ۱۱۲۹ ق نوشته شده و در سال ۱۱۳۱ ق تصحیح و مقابله شده است. (۱).

احقاق الحق، نخست در ایران به سال ۱۲۷۳ ق چاپ شد و در مصر با حذف بعضی از مطالب آن انتشار یافت. همچنین در سال ۱۳۲۶ ق، نیمه نخست آن، تا بحث چهارم که در تعیین امام است، به اشراف حسن بن دخیل حجامی نجفی، در مصر به طبع رسید. این کتاب، دوباره در تهران به تصحیح ابراهیم میانجی، در سال ۱۳۷۶ ق به چاپ رسید. همچنین کتابخانه اسلامیه به سال ۱۳۹۶ ق این اثر را منتشر ساخت، و سرانجام، آیت اللّه مرعشی نجفی که از

سال ۱۳۳۳ ق به این کتاب اهتمام می ورزید، در سال ۱۳۷۷ ق به احیا و انتشار آن قیام کرد. (۲).

(۱). شوشتری، قاضی نوراللّه، احقاق الحق، ج ۱، ص ۲۹ و ج ۲، ص ۵۴ و ج ۳، ص ۸۹.

(۲). ر.ک: صحتی سردرودی، محمد، »در سایه احقاق الحق«، فصلنامه میراث شهاب، سال چهارم، شماره اول، بهار ۱۳۷۷.
صفحه :

ترجمه ها و شرح های کتاب

برخی از پژوهش گران شیعی به شرح و توضیح یا ترجمه احقاق پرداخته اند؛ از آن جمله اند:

۱. علامه محمدحسن مظفر در تکمیل احقاق الحق و در رد ابطال نهج الباطل کتابی نگاشت با نام دلائل الصدق فی نهج الحق. این اثر چندین بار چاپ شده است. چاپ اخیر این کتاب در سه جلد، در مصر و عراق و ایران انتشار یافته است.

۲. سید نصیرالدین حسین بن عبدالوهاب طباطبایی بهبهانی، احقاق الحق را به فارسی ترجمه کرده است. ایشان در تاریخ ۱۰۹۶ ق، یعنی پس از گذشت ۷۷ سال از شهادت قاضی، ترجمه این کتاب را به پایان برده است.

۳. مولوی محمدعلی سندی حائری نیز احقاق الحق را به زبان اردو ترجمه کرده است. او در کربلا به سال ۱۲۰۵ ق ترجمه کتاب را به پایان رسانده است.

۴. یکی از نوادگان قاضی نیز تعلیقاتی بر احقاق الحق نوشته است. نام این فرد ناشناخته است. تنها همین قدر از برخی حواشی آن برمی آید که او از احفاد شهید نوراللّه شوشتری است.

۵. آیت اللّه شهاب الدین مرعشی نجفی نیز با نوشتن حواشی و تعلیقات و ملحقات مفصل، در کنار احیای احقاق الحق، دائرهالمعارفی ارزشمند در موضوع تخصصی امامت و فضایل و مناقب پیشوایانِ معصوم شیعه، به ویژه امام علی (ع) ، تألیف و تدوین کرده، و بایسته است جداگانه از این شاهکار سخن گفته

شود. (۱).

(۱). یکی از علمای عامه، مولانا محمد طاهر عباسی (متوفای ۱۱۴۴ ق) نیز کتابی با نام تحقیق الحق بجواب احقاق الحق نگاشته بود که به تازگی در هند و پاکستان انتشار یافته است. ر.ک: حاج سید جوادی، سید کمال، فهرستواره ایرادات و شبهات علیه شیعیان در هند و پاکستان، ص ۱۳۳. صفحه :

ملحقات الاحقاق

آیت اللّٰه مرعشی نجفی، نخست مقدمه ای مفصل، با عنوانِ «اللئالی المنتظمه و الدرر الثمینه» نوشت که در دیباچه جلد اول احقاق چاپ شد. ایشان در این مقدمه از زندگی و آثار علامه حلی و محمد خدابنده الجایتو که علامه نهج الحق را برای وی نوشته بود، و نیز از فضل بن روزبهان و قاضی نوراللّٰه شوشتری و کتابش احقاق الحق و جز آن سخن گفته است. سپس تعلیقات و حواشی درازدامن خود را در شرح و بسط هر سه متن پیشین پی گرفته است. این تعلیقات گاه بسیار گسترده بوده، ده ها صفحه به طول می انجامد، و هر چه پیش تر می رود، فربه تر نیز می گردد.

با وجود این که وی این ملحقات را بیش تر در دفاع از اندیشه های کلامی علامه حلی و شهید نوراللّٰه نوشته است، این مهم مانع از آن نشده که از ابراز عقاید و آرای خویش غافل بماند، و در کنار شرح و توضیح هر سه متن پیشین، به تناسب موضوع، گاه دیدگاه هر سه مؤلف را به نقد می کشد، که مخالفتش با قاضی درباره تصوف از این باب است. (۱).

گفتنی است که ملحقات الاحقاق آکنده از مکررات و اضافات است، اما می توان با تلخیص و حذف و اصلاح و استدراک های پی در پی آن را بسامان ساخت.

ملحقات الاحقاق که کاری است کارستان، می طلبد مصادر آن

استخراج گردد تا به زیور طبع آراسته شود و مراجعه کنندگان به ملحقات را که بیش تر اهل تحقیق و انتقاد هستند، مطمئن سازد؛ چرا که در میان پژوهش گران در چگونگی کار ملحقات، پرسش هایی هست که بی پاسخ مانده است و امید می رود که برخی از آن ها با انتشار مصادر الملحقات روشن گردد.

سخن آخر این که احقاق الحق و ملحقات آن اینک در ۳۶ جلد انتشار یافته است؛ به این ترتیب که جلدهای اول و دوم و سوم و اندکی از جلد هفتم شامل احقاق الحق است، و بقیه، به استثنای جلدهای ۲۱ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۶ که فهرست آیات و روایات را در بر می گیرد، همگی ملحقات مفصلی است که آیت اللّٰه مرعشی تألیف کرده است. اکنون با مراجعه به این دائرهالمناقبِ علوی، می توان بسیاری از دلایل امامت علی (ع) و فضایل آن حضرت را به روایت راویان اهل سنت مطالعه کرد.

(۱). شوشتری، قاضی نوراللّٰه، احقاق الحق، ج ۱، ص ۱۹۱.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹